

Seksuele intimidatie

in de **sport** Beleid voeren

bij een sportvereniging

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Over seksuele intimidatie in de sport	4
2. Op zoek naar de risicofactoren binnen uw vereniging/discussiestellingen over omgang en cultuur op de vereniging	6
3. Preventiebeleid	10
4. Omgaan met (vermoedens van) seksuele intimidatie	13
5. Vertrouwenspersonen	15
6. Inschakelen sportbond en politie	17
Bijlagen	
Voorlichtingsmateriaal	18
Verder lezen	20
Gegevens	20
Colofon	21

Inleiding

Seksuele intimidatie komt overal voor. Op school, op het werk en helaas ook in de sport. De afgelopen jaren registreerde NOC*NSF bijna vijf meldingen per maand, variërend van ongewenste aanrakingen en gluurders tot verkrachting. Op grond van verschillende onderzoeken kunnen we aannemen dat het hier gaat om het topje van de ijsberg.

De schade die seksuele intimidatie aanricht is groot. Allereerst bij de slachtoffers maar ook bij de vereniging en de sportbonden. Het kan leden kosten, het sportplezier bederven en de prestaties van getalenteerde sporters verminderen. Als bestuurder kunt u actief beleid voeren om dergelijke problemen op uw vereniging te voorkomen. Beleid voeren tegen seksuele intimidatie is in feite werken aan kwaliteitsverbetering: het bevordert een veilig sportklimaat en een goede begeleiding. Zo kunnen sporters en (vrijwillige) medewerkers zich lichamelijk en geestelijk goed voelen binnen uw vereniging. Tegelijkertijd zorgt het ervoor dat u als vereniging snel kunt ingrijpen en weet welke stappen genomen kunnen worden wanneer er zich een incident voor doet, zodat erger wordt voorkomen.

Deze brochure biedt u een leidraad bij de preventie van seksuele intimidatie. U krijgt inzicht in de risicofactoren binnen uw vereniging en kunt vervolgens bepalen hoe het beleid er voor uw organisatie uit kan zien. Dit kan resulteren in preventieve maatregelen passend bij uw vereniging. Mochten zich toch problemen op het gebied van seksuele intimidatie of machtsmisbruik voordoen, dan leest u in deze brochure bovendien waar u terecht kunt voor hulp en advies.

1. Over seksuele intimidatie in de sport

Seksuele intimidatie in de sport komt voor tussen sporters onderling, tussen kaderleden onderling en tussen kader en sporters. Ook toeschouwers maken zich er soms schuldig aan. Vaak zijn kinderen en jongeren het slachtoffer, maar ook volwassenen maken het mee. Het overkomt meisjes, jongens, vrouwen en mannen.

Seksuele intimidatie is elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, in verbale, non-verbale of fysieke zin, opzettelijk of onopzettelijk, die door de persoon die het ondergaat als ongewenst of gedwongen wordt ervaren.

‘Alledaagse’ seksuele intimidatie

Bij de meest voorkomende vorm van seksuele intimidatie, hier ‘alledaagse’ seksuele intimidatie genoemd, kan bijna iedereen zich wel iets voorstellen. Dubbelzinnige opmerkingen, het openlijk onderling vergelijken van het lichaam van sporters (of trainers), het als man-wijf of mietje betitelen van hen die niet aan het ideaalbeeld voldoen, pin-ups in de verzorgingsruimte.....

Gedrag waar de één zich niet aan stoort, maar waar een ander zich behoorlijk ongemakkelijk bij voelt. Dat maakt deze vorm van seksuele intimidatie ook meteen de meest ingewikkelde: het is een groot grijs gebied, waarvan de grenzen van persoon tot persoon verschillen.

Toch is het heel belangrijk oog te hebben voor deze, vaak als ‘onschuldig’ betitelde vormen van seksuele intimidatie. Ten eerste omdat er veel sporters zijn die zich niet prettig voelen bij een vereniging waar dit veel voorkomt. Ten tweede omdat ernstigere vormen, zoals aanranding, bijna altijd met iets ‘onschuldigs’ zijn begonnen. En tenslotte omdat excessen meer voorkomen in een omgeving waar alledaagse seksuele intimidatie ‘normaal’ gevonden wordt.

Aandacht voor alledaagse seksuele intimidatie in de sport wil niet zeggen dat mensen elkaar niet meer mogen aanraken of dat er geen geintjes meer kunnen worden gemaakt. Maar als het duidelijk is dat één of meerdere personen er niet van gediend zijn, moet het ophouden.

Seksueel misbruik

We spreken van seksueel misbruik als:

- . het slachtoffer jonger is dan 16 jaar
- . het slachtoffer, ongeacht zijn of haar leeftijd, een afhankelijke positie heeft in een functionele relatie met de pleger. Dit is bijvoorbeeld het geval in de relatie tussen sporter en trainer, fysiotherapeut, arts, etc.

Vaak zijn beide van toepassing: het slachtoffer is jong én is afhankelijk van de pleger.

De meest in het oog springende machtsrelatie in de sport is die tussen trainer en pupil. De pupil is afhankelijk van de trainer/coach op tal van gebieden: het verbeteren van de sportprestatie, een plaats in de basisopstelling, aandacht tijdens de training, geselecteerd worden voor deelname aan een toernooi. Sommige sporters voelen zich (al dan niet terecht) afhankelijk van een trainer om 'de top te halen'. Dit alles geeft de trainer macht, waarvan hij misbruik kan maken. Ook andere begeleiders kunnen een dergelijke machtspositie hebben.

Plegers van seksueel misbruik gaan meestal op een vergelijkbare manier te werk. Ze bouwen voordat zij 'te ver gaan' een vertrouwensrelatie op met de sporter. Ze geven de pupil veel aandacht, beloningen en zelfvertrouwen ("Jij kunt nog ver komen in deze sport"). Sporters die geen goede relatie hebben met hun ouders en/of een geïsoleerd bestaan leiden, zijn extra vatbaar voor deze aandacht. Als het vertrouwen eenmaal gevestigd is en de sporter als het ware niet meer zonder de trainer/begeleider kan, worden geleidelijk seksuele aspecten toegevoegd. De sporter vertrouwt erop dat de begeleider het beste met hem of haar voorheeft - ze hebben immers hetzelfde doel voor ogen? Het kan daardoor lang duren voor hij of zij het gedrag herkent als misbruik. De ambitieuze sporter heeft bovendien moeite met het gedrag van de plegers aan de kaak te stellen, uit angst alles te verliezen.

Pedofilie

Pedofielen zijn volwassenen die zich seksueel aangetrokken voelen tot kinderen en/of jongeren. De sport is (naast bijvoorbeeld het onderwijs) bij uitstek een plek die pedofielen toegang biedt tot jonge kinderen. Het vak van jeugdtrainer of -leider oefent dus een zekere aantrekkingskracht op hen uit.

De meeste pedofielen gebruiken net als de andere plegers geen fysiek geweld, ze zijn juist heel aardig. Ze geven het kind aandacht en cadeautjes, waardoor het zich bijzonder voelt. In het begin zijn de aanrakingen 'toevallig': van hulp bij het uitkleden, inzepen of afdrogen wordt het gaandeweg intiemer. Het kind vertrouwt erop dat de volwassene het beste met hem voorheeft en herkent het gedrag niet snel als fout.

Aan de seksuele voorkeur van een pedofiel is niet veel te veranderen. De kans op herhaling, ook na een eventuele veroordeling, is relatief groot. Daarom moet onder andere preventie gericht zijn op het vermijden van risicovolle situaties. Indien van iemand bekend is dat hij is veroordeeld wegens seksueel misbruik van kinderen, wordt dan ook afgeraden deze weer als jeugdtrainer of een daarmee vergelijkbare functie in dienst te nemen.

2. Op zoek naar risicofactoren binnen uw vereniging

Een sportorganisatie kan helaas nooit alle risico's op seksuele intimidatie uitsluiten. Zoals sportblessures altijd kunnen voorkomen, zo kunnen leden van een vereniging schade oplopen door seksuele intimidatie. Wel kunt u als bestuur proberen de risico's zoveel mogelijk te beperken en een eventuele pleger niet onbedoeld in de kaart spelen.

Risicofactoren

Uit onderzoek naar seksuele intimidatie en misbruik in de sport is bekend welke factoren risicoverhogend kunnen werken. Het beantwoorden van de volgende vragen kan u helpen inzicht te krijgen in de risicofactoren die bij uw vereniging van toepassing zijn.

Hierbij wordt een zelfkritische houding van u gevraagd. Vraag daarom verschillende groepen die buiten het bestuur staan ook eens om de vragen gezamenlijk te beantwoorden (bijvoorbeeld: een groep vrouwen, een groep trainers en een groep jongeren).

Sfeer of cultuur op de vereniging

- Hoe wordt er in het algemeen gereageerd als iemand iets aan de kaak stelt binnen de vereniging?
- Worden er veel grappen gemaakt over vrouwen, homo's, andere culturen?
- Is er beleid met betrekking tot de omgang tussen begeleiders en sporters?
- Is de cultuur prestatiegericht, hard en stoer?
- Is er sprake van een sterke groepsdruk? Is men bang om 'af te gaan' in het bijzijn van anderen?
- Hebben mensen die 'anders' zijn het zwaar?
- Worden mensen aangesproken op ongewenst gedrag (denk aan handtastelijkheid e.d.)?
- Bepaalt één van de seksen met name de sfeer?

Bespreekbaarheid seksuele intimidatie

- Ligt er een taboe op het tonen van de eigen kwetsbaarheid?
- Hoe wordt er gereageerd als iemand de omgangsvormen aan de kaak stelt? Wordt mensen snel verweten kinderachtig of preuts te zijn?
- Wordt in het bestuur over seksuele intimidatie gesproken? Hoe?
- Wordt door (kader)leden over seksuele intimidatie gesproken? Hoe (serieus of spottend)?
- Wordt de problematiek gebagatelliseerd ("Bij ons gebeurt dat niet", "Je mag tegenwoordig ook niets meer")?
- Is er beleid ter preventie van seksuele intimidatie en wordt daar ruchtbaarheid aan gegeven?

Invloed en status van mannen en vrouwen

- Sport één van de seksen gemiddeld op een lager niveau dan de andere?
- Heeft de sportvereniging weinig leden, kaderleden en bestuursleden van één van de seksen?
- Heeft één van de seksen duidelijk meer invloed binnen de vereniging?

Potentiële plegers

- Zijn er mensen op de club die al eerder seksuele intimidatie of misbruik hebben gepleegd?
- Zijn er mensen met een sterke machtspositie binnen de vereniging, die nauwelijks worden gecontroleerd?
- Worden seksuele relaties tussen begeleiders en jonge sporters normaal gevonden?
- Worden trainers regelmatig geëvalueerd, niet alleen op technische doelstellingen maar ook op hun omgang met pupillen? Worden pupillen daarbij bij betrokken? En ouders?

Potentiële slachtoffers

- Zijn er veel jeugdleden?
- Zijn er veel jongeren die ambitieus en intensief met hun sport bezig zijn?
- Worden er al op jonge leeftijd topprestaties geleverd?
- Zijn er veel sporters die minder weerbaar zijn (bijvoorbeeld door een handicap, een moeilijke gezinsachtergrond, sociaal isolement)?
- Krijgen kwetsbare groepen extra aandacht of begeleiding?
- Is één sekse veruit in de minderheid op de club of in bepaalde teams?

Toezicht, bescherming en gelegenheden

- Worden de ouders van jeugdleden actief betrokken bij de sportbeoefening van hun kinderen?
- Zijn er meerdere begeleiders bij elk team of elke individuele sporter betrokken of bestaan er veel één-op-één relaties?
- Zijn er in of rond de accommodatie veel plekken waar nauwelijks toezicht is en waar mensen zich niet altijd veilig voelen ('enge plekken', bijvoorbeeld parkeerterrein, fietspaden, kleedkamers, trainingsruimten)?
- Zijn er op reisjes, kampen en dergelijke altijd meerdere begeleiders aanwezig? Is het gebruikelijk dat een begeleider op trainingskampen, meerdaagse toernooien en dergelijke een tent of hotelkamer deelt met een sporter?
- Is het gebruikelijk dat jonge sporters (alleen) bij de trainer thuis komen? En daar logeren?
- Zijn er afspraken over begeleiding en omgang op kampen, trainingsweekenden en evenementen?

Binnen uw vereniging

Bij de formulering van preventiebeleid is het zaak dat u zich richt op de risicofactoren die van toepassing zijn binnen uw eigen vereniging. Er is nooit één factor bepalend voor het al dan niet voorkomen van seksuele intimidatie. Het gaat altijd om een combinatie van factoren.

Een inventarisatie van de huidige situatie binnen de vereniging of bond is een goede start voor beleidsontwikkeling ter preventie van seksuele intimidatie. Op de volgende pagina vindt u een aantal stellingen aan de hand waarvan u veel informatie boven tafel kunt krijgen. Om een representatief beeld te krijgen is het nodig ook mensen van buiten het bestuur en kader (zoals sporters en ouders) bij de inventarisatie te betrekken. Hiermee vergroot u bovendien het draagvlak en de bespreekbaarheid binnen de vereniging.

Discussiestellingen over omgang en cultuur op de vereniging

- 1 Er worden op de vereniging eigenlijk nooit grappen gemaakt over de prestaties of het uiterlijk van vrouwelijke sporters.
- 1 Op de vereniging is het 'familiegevoel' vrij sterk: mensen hebben veel sociale contacten op de vereniging en stoppen er veel tijd in. Er wordt dan wel verwacht dat je loyaal bent aan de vereniging anders lig je eruit.
- 1 De meeste sporters, trainers en verenigingsbesturen in onze tak van sport praten pas over seksuele intimidatie als er in hun vereniging echt iets is gebeurd. Voor die tijd wordt er hoogstens spottend over gesproken.
- 1 Er zijn in onze tak van sport de afgelopen jaren steeds meer vrouwelijke trainers gekomen. Als het zo doorgaat wordt het over een jaar of tien wel 50/50.
- 1 Ouders worden door de vereniging op verschillende manieren betrokken bij de sportprestaties van hun kinderen.
- 1 De gedragscode seksuele intimidatie komt bij onze vereniging niet verder dan het bestuur. Men heeft niet het gevoel dat seksuele intimidatie een probleem op de eigen vereniging kan worden.
- 1 Talentvolle sporters hebben bij ons één coach die hun programma bepaalt. De trainingsaanpak van die coach staat niet ter discussie.
- 1 Het komt bij onze tak van sport eigenlijk niet voor dat een sportbegeleider veel alleen is met een sporter (op trainingskampen, tijdens massages, thuis bij sporter of begeleider).
- 1 Wat men moet doen als men een vermoeden heeft van seksueel misbruik, is op de vereniging volstrekt onbekend.
- 1 Het is heel normaal dat sporters bij de trainer thuis komen.
- 1 Hechte sportrelaties tussen begeleiders en sporters zijn in onze tak van sport heel gewoon. Inmenging van derden komt eigenlijk zelden voor.
- 1 Het weerbaar, mondig maken van sporters is duidelijk een pedagogisch doel dat in onze sport gesteld wordt, naast het kunnen beoefenen van het spel.
- 1 Er wordt door de trainers onderling veel gepraat over aanpak, trainingsmethoden en dilemma's. Dit wordt door de vereniging/bond gestimuleerd.
- 1 Sporters bereiken in onze tak van sport op jonge leeftijd de top (voor hun 18^e).
- 1 De meeste verenigingsbestuursleden en trainers zijn alert op signalen van hun sporters. Als een sporter ineens afhaakt zonder duidelijke reden, zal er altijd iemand vragen wat er aan de hand is.

3. Preventiebeleid

Nu u inzicht heeft gekregen in de meest voorkomende vormen van seksuele intimidatie in de sport en in de risicofactoren, kunt u nagaan welke mogelijkheden er zijn om de risico's te beperken. Op deze plaats gaan we in op een aantal mogelijkheden om beleid te voeren. Sommige acties zijn zeer concreet (zoals het geven van voorlichting). Andere zijn abstracter en/of niet van vandaag op morgen te realiseren (zoals een gelijk aantal mannen en vrouwen in de trainersstaf en het bestuur).

Het zal duidelijk zijn dat per vereniging een verschillende aanpak nodig kan zijn. Indien uw vereniging voornamelijk bestaat uit jeugd, vraagt dat ander beleid dan een seniorenclub. Een topsportvereniging brengt andere risico's met zich mee dan een recreatieve vereniging. Hetzelfde geldt voor een club met slechts enkele vrouwen te midden van de mannen in vergelijking met een gemengde club. Het is aan u om te zorgen dat het beleid aansluit bij uw vereniging en er concreet invulling aan te geven.

Sfeer of cultuur op de vereniging

De basis van alle preventie is te zorgen voor een verenigingscultuur waarin mensen respectvol met elkaar omgaan. De omgang moet gericht zijn op de gelijkwaardigheid en veiligheid van meisjes en jongens, mannen en vrouwen, van welke leeftijd, geaardheid en afkomst dan ook. Bestuurders en ander kader moeten hierin zelf het goede voorbeeld geven. Het is van belang dat men corrigerend optreedt, ook tegen alledaagse seksuele intimidatie, begaan door sporters en kaderleden.

Een dergelijke respectvolle en open sfeer maakt het mogelijk dat moeilijkheden op allerlei gebieden bespreekbaar zijn (denk bijvoorbeeld ook aan pesten). Klachten en kritiek worden doorgaans pas geuit als mensen weten dat zij serieus worden genomen en er niet persoonlijk op worden aangekeken.

Bespreekbaarheid seksuele intimidatie

Het gaat hier vooral om het geven van voorlichting en het stimuleren van discussie. Organiseer bijvoorbeeld themabijeenkomsten voor verschillende doelgroepen over gewenste en ongewenste omgangsvormen. Door middel van stellingen kan de discussie worden aangewakkerd over de vraag: hoe willen wij met elkaar omgaan? Waar ligt de grens? Welke lastige situaties kom je als trainer tegen en hoe kun je daar mee omgaan?

Indien u als vereniging een eigen beleid voert, is het belangrijk uw leden en de ouders van jeugdleden hierover voor te lichten. Gebruik hierbij bijvoorbeeld het clubblad. Een overzicht van beschikbare hulpmiddelen om seksuele intimidatie aan de orde te stellen vindt u op pag. 18, 19 en 20.

Invloed van mannen en vrouwen

Uit onderzoek blijkt dat seksuele intimidatie minder voorkomt in een omgeving waar ongeveer evenveel mannen als vrouwen participeren op gelijkwaardige posities. Ter preventie van seksuele intimidatie verdient het dus aanbeveling binnen de club te streven naar een gelijke sekseverdeling onder sporters, trainers en in het bestuur, ook op invloedrijke posities.

Bewustwording

Door mensen bewust te maken van de problematiek, kan worden bereikt dat zij die geen kwade opzet hebben, niet door onwetendheid of onoplettendheid de fout ingaan. Een trainer die zich bewust is van zijn macht en het voetstuk waarop sporters hem of haar al snel plaatsen, zal anders reageren op een verliefde pupil dan een trainer die daar nog nooit bij heeft stilgestaan. Iemand die individuele sporters intensief begeleidt en zich bewust is van het risico van te grote afhankelijkheid, zal wellicht bewust meer mensen rond de sportbeoefening van zijn pupillen betrekken.

Aannamebeleid kader

Om te voorkomen dat u een trainer of andere begeleider aanneemt die in het verleden seksueel misbruik heeft gepleegd, bestaan de volgende mogelijkheden.

- ¹ Toestemming vragen aan de sollicitant om nadere informatie in te winnen bij de vorige werkgever(s). Indien de sollicitant geen toestemming geeft, kan dat een aanwijzing zijn om die persoon niet aan te nemen. Ook ingeval van een vrijwilliger mag u informatie inwinnen bij vorige 'werkgevers'. Toestemming is in dit geval formeel geen vereiste, wel dient u de vrijwilliger ten minste op de hoogte te stellen van uw voornemen informatie in te winnen.
- ¹ Bij de sportbond informeren of verenigingsrechtelijke sancties c.q. veroordelingen in verband met seksueel misbruik omtrent de persoon bekend zijn. Toestemming van de betrokkene is geen vereiste; wel dient u hem of haar ervan op de hoogte te stellen.
- ¹ De eis van een 'Verklaring van goed gedrag' opnemen in de wervingsprocedure. Een verzoek tot een 'verklaring van goed gedrag' moet de sollicitant indienen bij de burgemeester. Een verklaring van goed gedrag wordt alleen afgegeven aan iemand zonder strafblad.

Aansprakelijkheid bestuur

Indien een verenigingsbestuurder op de hoogte is van het feit dat één van haar leden, trainers of andere (vrijwillige) kaderleden in het verleden wegens seksueel misbruik is veroordeeld, en geen adequate maatregelen neemt om herhaling in de toekomst te voorkomen, kan het bestuur in geval van daadwerkelijke herhaling in een civiele procedure aansprakelijk worden gesteld door het slachtoffer of diens wettelijke vertegenwoordiger(s).

Toezicht, bescherming en gelegenheden

Maak met trainers en andere begeleiders afspraken over toezicht en begeleiding bij kampen en reisjes, waarbij mensen langere tijd samen optrekken. Denk ook aan de scheiding van sport en privé: komen (jonge) sporters alleen bij de trainer thuis over de vloer? Ondernemen ze samen dingen die los van het sporten staan? Bepaal hoe u daar als vereniging tegenover staat en maak afspraken. Betrek hierbij eventueel ook de ouders van jeugdleden.

Verder is het aan te bevelen oog te hebben voor de sociale veiligheid in en rond de accommodatie: zijn er veel 'enge plekken' waar mensen lastig kunnen worden gevallen zonder dat iemand het ziet (zie ook voorlichtingsmateriaal, pag. 18)

Potentiële slachtoffers

Er is een aantal 'kwetsbare groepen': sporters die relatief meer risico lopen dan anderen om slachtoffer te worden van seksuele intimidatie of misbruik. U kunt daar in uw beleid extra aandacht aan besteden.

Jonge sporters in de tienerleeftijd, die intensief en ambitieus met hun sport bezig zijn, vormen zo'n kwetsbare groep. Indien deze groep bij uw vereniging rijk vertegenwoordigd is, verdient het aanbeveling extra aandacht te besteden aan de begeleiding van deze jongeren. Voorkom een situatie waarin een jongere geheel afhankelijk wordt van één trainer/coach, door meerdere personen bij de begeleiding te betrekken. Houd ook ouders betrokken bij de sportbeoefening van hun kind. Evalueer periodiek niet alleen de sportieve prestaties, maar ook de relatie en omgang tussen de trainer en zijn/haar pupillen. Laat mensen afspraken maken over wat privé is en wat functioneel voor de sportbeoefening.

Ook sporters die in een lastige privé-situatie verkeren (bijvoorbeeld door verwaarlozing, of door langdurige ziekte van een ouder), geïsoleerd van leeftijdgenoten leven, homoseksueel zijn of op de club op een 'buitenbeentje' zijn, vormen een kwetsbare groep die extra aandacht nodig heeft.

4. Omgaan met (vermoedens van) seksuele intimidatie

Ondanks preventieve maatregelen kan seksuele intimidatie of misbruik op uw vereniging voorkomen. Wie van kwade wil is, kan altijd een situatie creëren waarin misbruik mogelijk is. In dat geval is het belangrijk te weten hoe u hier het beste mee om kunt gaan.

Stimuleer melden

De schade die slachtoffers van seksuele intimidatie oplopen is ernstig. Zwijgen over vermoedens of signalen kan tot gevolg hebben dat de situatie voortduurt of dat ook anderen het slachtoffer worden. Het is daarom belangrijk dat u uw (kader)leden stimuleert melding te maken van (vermoedens van) seksuele intimidatie of misbruik binnen de vereniging. Daarbij moet duidelijk worden gemaakt dat een melding niet gelijk staat aan een beschuldiging. Melden heeft ten doel dat vermoedens worden onderzocht. Dit is in het belang van het slachtoffer, maar ook in het belang van de beschuldigde, ingeval het vermoeden niet blijkt te kloppen.

Neem alles serieus

Alles serieus nemen houdt ten eerste in dat niet alleen naar concrete klachten, maar ook naar vermoedens en geruchten serieus wordt geluisterd. Ten tweede wil het zeggen dat alle vormen van seksuele intimidatie serieus worden genomen en dat men niet alleen oog heeft voor de meest ernstige vormen als aanranding en verkrachting. Ook tegen kleinere grensoverschrijdingen moet worden opgetreden. Uit ervaringen van slachtoffers blijkt dat de meest ernstige vormen van seksuele intimidatie binnen de sport bijna altijd vooraf gegaan zijn door kleinere grensoverschrijdende gedragingen. De alledaagse vormen kunnen daardoor een teken zijn dat er op de vereniging een klimaat heerst waarin ernstiger misbruik kan plaatsvinden. Het is dus van wezenlijk belang deze grensoverschrijdingen tijdig te signaleren en aan te pakken: bijvoorbeeld door een gesprek aan te gaan en gedragsafspraken te maken.

Wijs slachtoffer(s) op mogelijkheden van begeleiding of hulpverlening

Indien een slachtoffer behoefte heeft aan een vertrouwelijk gesprek buiten de eigen vereniging, kan hij of zij ten eerste contact opnemen met het NOC*NSF meldpunt seksuele intimidatie in de sport. Hier wordt geluisterd naar het slachtoffer en meegedacht over een mogelijke oplossing. Indien de beller behoefte heeft aan verdere begeleiding of hulpverlening kan er, afhankelijk van de hulpvraag en voorkeur, worden verwezen naar een reguliere instantie in de regio of naar een NOC*NSF vertrouwenspersoon (zie ook pag. 15 en 16).

Ga niet zelf dokteren

Bij een melding of vermoeden van seksuele intimidatie of misbruik op de sportvereniging, kunt u beter niet zelf gaan 'dokteren'. De problematiek is daarvoor te complex en gevoelig: een misstap kan verstrekken gevolgen hebben voor de klager, de beschuldigde en de vereniging als geheel. Zorgvuldigheid is niet alleen van belang voor het slachtoffer, maar

ook nodig om de rechten van de vermoedelijke pleger te waarborgen. Bovendien is het lastig om als verenigingsbestuur volledig objectief te zijn. Advies op maat van een buitenstaander met kennis van zaken is essentieel voor een goede afhandeling. Neem daarom contact op met het NOC*NSF meldpunt seksuele intimidatie in de sport. Hier kunt u terecht met uw verhaal, eerste vragen of twijfels. Het NOC*NSF meldpunt verwijst, wanneer u daar behoefte aan heeft, door naar een NOC*NSF adviseur, die speciaal op dit gebied kan adviseren (zie ook pag. 15 en 16).

5. Vertrouwenspersonen

Landelijk bestaat er een poule van vertrouwenspersonen voor de sport, waarop iedereen die lid is van een sportvereniging in Nederland een beroep kan doen. Deze mensen zijn onafhankelijk, kennen de sportwereld en zijn geschoold om vertrouwenswerk te doen.

Vertrouwenspersonen en adviseurs

Er zijn vertrouwenspersonen en adviseurs voor elke regio, waar iedereen die lid is van een sportvereniging in Nederland gratis een beroep op kan doen.

- Er zijn
- A) Vertrouwenspersonen voor slachtoffers van seksuele intimidatie
 - B) Vertrouwenspersonen voor beschuldigen
 - C) Adviseurs voor sportorganisaties zoals verenigingen en bonden die te maken krijgen met een vermoeden, melding of klacht.

A. Vertrouwenspersonen voor slachtoffers

Voor slachtoffers van seksuele intimidatie, seksueel misbruik, of andere vormen van machtsmisbruik, zijn er speciale vertrouwenspersonen. De vertrouwenspersoon heeft de volgende taken:

- luisteren naar klachten en problemen;
- nagaan of bemiddeling of informele afhandeling van de klacht wenselijk en mogelijk is;
- in samenspraak met de hulpvrager bepalen van te ondernemen stappen;
- doorverwijzen naar hulpverlening;
- ondersteunen van de klager bij het indienen van een klacht bij het bevoegd gezag of bij het doen van aangifte bij justitie;
- nazorg verlenen.

De vertrouwenspersoon handelt niet zonder toestemming van het slachtoffer. Informatie wordt strikt vertrouwelijk behandeld.

B. Vertrouwenspersonen voor beschuldigen

Ook voor beschuldigen van seksuele intimidatie of misbruik in de sport zijn er vertrouwenspersonen. Zij zijn er niet alleen voor mensen die daadwerkelijk van seksuele intimidatie worden beschuldigd. Bij hen kunnen ook mensen terecht die zich afvragen of ze misschien de grens van het toelaatbare overschrijden. Iedereen die behoefte heeft aan een vertrouwelijk gesprek over dit onderwerp, of ondersteuning wil bij de behandeling van een klacht die tegen hem/haar is ingediend, kan gratis een beroep op hen doen.

De vertrouwenspersonen zijn geen advocaten voor plegers van seksueel misbruik. Zij bieden een luisterend oor en gaan na of bemiddeling gewenst is. Alle informatie wordt strikt vertrouwelijk behandeld. De vertrouwenspersonen kunnen beschuldigen ook ondersteunen bij eventuele gesprekken met de klager/ klaagster of vereniging. Ze staan de cliënt bij met informatie en advies en bij eventuele behandeling van een klacht.

C. Adviseurs

Bij vermoedens, meldingen of klachten over seksuele intimidatie of andere vormen van machtsmisbruik binnen de vereniging, kunt u terecht bij een speciale adviseur. De adviseur wordt gratis ingeschakeld door verenigingsbestuurders, trainers, leden, maar bijvoorbeeld ook door ouders van sporters. De adviseur spreekt de situatie met u door en adviseert over te ondernemen stappen. Alle informatie wordt strikt vertrouwelijk behandeld. Belangrijk om te weten is dat een adviseur nooit stappen zet zonder eerst met u hierover overleg te hebben gehad. Het blijft in principe aan het verenigingsbestuur om uiteindelijk te bepalen of en wat er met de adviezen gedaan wordt. Om als bestuurder met een adviseur in contact te komen, kunt u bellen met het NOC*NSF meldpunt seksuele intimidatie in de sport. Daar kan men u doorverwijzen naar een adviseur of naar een reguliere instantie in uw omgeving, afhankelijk van uw adviesvraag en eigen voorkeur. De NOC*NSF adviseurs zijn ook te vinden op de website www.sport.nl/seksueleintimidatie

Aparte taken van adviseurs en vertrouwenspersonen

Om verstrengeling van belangen en taken te voorkomen, zal de adviseur geen rol spelen bij het begeleiden van slachtoffers of beklaagden. Die begeleiding is een taak van de vertrouwenspersonen. Andersom zal de vertrouwenspersoon het adviseren van verenigingen en bonden overlaten aan de adviseur. Een vertrouwenspersoon kan tevens adviseur zijn, maar treedt in één zaak nooit in beide rollen op.

Een eigen vertrouwens(contact)persoon

Het is natuurlijk ook mogelijk een eigen vertrouwens(contact)persoon voor uw vereniging aan te stellen. Hiermee maakt u uw leden duidelijk dat u problemen serieus neemt en dat er een luisterend oor is. U kunt de eigen vertrouwenspersoon taken geven die de landelijke poule niet voor elke vereniging kan vervullen. Hierbij kunt u denken aan:

- zichzelf en de functie bekend maken binnen de vereniging;
- specifiek voorlichtingsmateriaal verzorgen;
- discussieavonden beleggen;
- het verenigingsbestuur adviseren over het beleid.

Hierbij kunt u ervoor kiezen een interne of juist een externe vertrouwenspersoon aan te stellen. Het voordeel van een interne vertrouwenspersoon is dat deze bekend is in de vereniging. Het voordeel van een externe vertrouwenspersoon (bijvoorbeeld een naburige huisarts of iemand bij de gemeente) is dat deze onafhankelijk en objectief is en de beschuldigde niet kent. De drempel om met een probleem naar een vreemde te gaan is voor sommigen hoger en voor anderen juist lager. Sommige verenigingen kiezen er daarom voor om beide aan te stellen (een intern en een extern).

6. Inschakelen sportbond en politie

Over het algemeen geldt in het geval van (vermoedens van) seksuele intimidatie: ga niet zelf dokteren. Indien er sprake is van een serieuze klacht in verband met seksuele intimidatie of misbruik, wordt aangeraden een officiële klacht bij uw sportbond in te dienen. De (tuchtcommissie van de) sportbond onderzoekt de zaak en kan sancties opleggen, bijvoorbeeld een verbod om voor bepaalde tijd als trainer te werken. Dit voorkomt dat iemand bij een andere vereniging direct weer aan de slag kan.

Alleen als het om kleine grensoverschrijdingen gaat die zich door een gesprek, waarschuwing of gedragsafspraken laten corrigeren, kunt u dit binnen de vereniging afhandelen. In alle andere gevallen zou een klachtencommissie binnen de bond of uw eigen vereniging een zaak naar aanleiding van een officiële klacht kunnen behandelen. Wanneer u een eigen klachtencommissie wilt hebben, regel dit dan goed. NOC*NSF heeft een raamwerk klachtenprotocol voor verenigingen voor u klaar liggen. U kunt hiervoor altijd advies inwinnen bij de Provinciale sportraad binnen uw regio of bij een NOC*NSF adviseur.

Indien er sprake is van een (vermoeden van een) strafbaar feit, wordt dringend aangeraden hiervan melding of aangifte te doen bij de politie.

Melding en aangifte

Melding kan door een ander dan het slachtoffer zelf worden gedaan, bijvoorbeeld door het bestuur. Het is daarbij niet verplicht om naam en adres van het slachtoffer te geven. Er wordt geen proces-verbaal opgemaakt. Dit betekent dat een politieonderzoek en strafrechtelijke vervolging achterwege blijven. Toch is het belangrijk melding te maken. De informatie kan van belang zijn als er andere aangiften of meldingen over dezelfde verdachte binnenkomen. Ook is een melding van nut ingeval het slachtoffer later alsnog aangifte wil doen.

Aangifte kan alleen worden gedaan door het slachtoffer zelf of diens wettelijk vertegenwoordiger. Er wordt proces-verbaal opgemaakt en er vindt een politieonderzoek plaats: de recherche gaat op zoek naar bewijzen. Vervolgens bepaalt de officier van justitie of er voldoende aanknopingspunten zijn om de verdachte voor de rechter te brengen.

Tuchtcommissie sportbond

Als er melding of aangifte wordt gedaan bij de politie, wordt tevens aangeraden een klacht bij (de tuchtcommissie van) uw sportbond in te dienen. Dit heeft twee redenen. Ten eerste is het voor de tuchtrechter voldoende als aannemelijk is gemaakt dat een misdraging heeft plaatsgevonden, terwijl de strafrechter de misdraging juridisch bewezen moet achten alvorens tot een veroordeling over te gaan. De strafrechter stelt dus strengere eisen aan de bewijsvoering.

Ten tweede heeft de tuchtrechter andere sanctiemogelijkheden, zoals bijvoorbeeld het rozen van een lid of het intrekken van de trainerslicentie. Een strafrechter kan dit soort sancties niet opleggen. Het verdient daarom aanbeveling beide wegen te bewandelen.

Voorlichtingsmateriaal

Seksuele intimidatie

Video 'Spreken is goud'. Over seksuele intimidatie en misbruik in de sport. Primaire doelgroep: (aankomend) trainers en sportleraren. Tevens geschikt voor ander sportkader, ouders en sporters vanaf ± 13 jaar. Speelduur: ± 25 minuten. Prijs: € 18,15. Te bestellen bij NOC*NSF, tel. 026-4834659 of via: info@noc-nsf.nl

Folder 'Gedragsregels'. Doelgroep: trainers, ander sportkader en sporters vanaf ± 16 jaar, ouders van jeugdsporters. Te bestellen bij uw sportbond.

Folder 'Vertrouwenspersonen en adviseurs' hulp, ondersteuning en advies bij seksuele intimidatie in de sport. Doelgroep: sporters, trainers en ander sportkader, ouders van jeugdsporters, verenigingen en bonden. Te bestellen bij NOC*NSF, tel. 026-4834659 of via: info@noc-nsf.nl

Folder 'Misschien is het wel normaal' Doelgroep: jeugdsporters vanaf ± 10 jaar. Te bestellen bij uw sportbond.

Folder 'Meer de schaamte dan de angst' Doelgroep: volwassen sporters. Te bestellen bij uw sportbond.

Folder 'Ik zal maar niks vertellen' Doelgroep: ouders van (jonge) sporters. Te bestellen bij uw sportbond.

Folder 'De grens overschreden' Doelgroep: sporters bij verblijf in het buitenland. Te bestellen bij uw sportbond.

Sociale veiligheid

Oog voor sociale veiligheid. Een handreiking voor verenigingen. Door: M. Connotte en P. Scheltes, 1996. Prijs: € 10,21. Te bestellen bij NOC*NSF, tel. 026-4834659 of via: info@noc-nsf.nl

Vrouwelijk kader

Gezocht: sportkader m/v. Stappenplan voor het werven en behouden van vrouwen als sportkader. NOC*NSF 1995. Prijs: € 9,08. Te bestellen bij NOC*NSF, tel. 026-4834659 of via: info@noc-nsf.nl

'Vrouwelijk Kader Graag Gezien', een uitgebreide handleiding, inclusief het computerprogramma 'Taak en functiebeheer' met allerlei praktische tips en instrumenten voor sportverenigingen die meer vrouwen actief willen krijgen en houden in bestuur of andere functies. Te bestellen bij NCSU, tel. 033-4618548.

Thema-avond

Indien u belangstelling heeft voor deelname aan een thema-avond over seksuele intimidatie in de sport, kunt u contact opnemen met de provinciale sportraad of een NOC*NSF adviseur.

Verder lezen

De andere kant van de medaille. Seksuele intimidatie en seksueel misbruik in de sport (publieksversie van het onderzoek 'Rode kaart of carte blanche'). Door: M. Cense, 1998. Te bestellen bij TransAct (030-2304006).

Seksuele intimidatie en seksueel misbruik in de sport. Door: A. ten Boom, 1997.
In: F.J.G. Backx, B. Coumans (red.), Sport, Beweging en Gezondheid. Bohn Stafleu van Loghum, Houten/Diegem, 3, 77-96.

Seksuele intimidatie: antwoorden op vragen. Door: W. Bezemer en A. Kuiper, 1994. Prijs: ± 17,90. Te bestellen bij Bezemer & Kuiper (010-2400907)

Seksueel geweld. Wat kunt u verwachten van hulpverlening, politie en justitie. Brochure van het Ministerie van Justitie, Dienst Preventie, Jeugdbescherming en Reclassering i.s.m. Slachtofferhulp Nederland, 1997. Te bestellen bij: Postbus 51 Infolijn (0800-8051).

Gegevens

Het NOC*NSF meldpunt seksuele intimidatie in de sport is dag en nacht bereikbaar, ook in het weekend en op feestdagen. Het nummer is 0900 - 202 55 90 (€ 0,10 per minuut).

Hier kunt u ook terecht voor meer informatie en de gegevens van vertrouwenspersonen.

Op www.watisjouwgrens.nl kunt u meer informatie en de gegevens van vertrouwenspersonen en adviseurs vinden.

Voor vragen over het beleid tegen seksuele intimidatie in de sport kunt u contact opnemen met: NOC*NSF, telefoonnummer 026-4834455.

Colofon

Titel

Seksuele intimidatie in de sport. Beleid voeren bij een sportvereniging

Tekst:

Petra Moget

Adviezen

Marianne Cense, Lieke Vloet

Vormgeving

Catch bv, Zwanenburg

Drukwerk

Afdeling AI&F , NOC*NSF

Publicatienummer:

NOC*NSF 617

Arnhem, juli 2003

Deze publicatie is tot stand gekomen met subsidie van: Ministerie van VWS.

Alles uit deze publicatie mag worden gekopieerd of anderszins verspreid, mits voorzien van bronvermelding.